

ALI BO DELAVSTVO ZASTOPANO NA KONFERENCI?

HARDING NI NA ČASNIKARSKI KONFERENCI PRITRDLJIV TEMU VPRAŠANJU.

Vprašanje, če bo delavstvo zastopano na razorožitveni konferenci, je še odprto.

Washington, D. C. — Vprašanje se ni rešeno, če bo delavstvo zastopano na razorožitveni konferenci, ki jo je predsednik sklical na dan sklenjenega premirja. Zaupno naznanilo Samuel Gompers, predsednika Ameriške delavske federacije, na seji eksekutive v Atlantic Cityju, po katerem bo organizirano delavstvo zastopano na razorožitveni konferenci, ni bilo potrjeno po predsedniku Hardingu na tedenski diskusiji s časniki.

Predsednik je bil vprašan resno, če bo delavstvo zastopano na konferenci. Odgovoril je v diplomatičnem jeziku, da je on prepričan, da bi moralo biti zastopano, toda potreba, da se omeji članstvo delegacije, povzroča, da je nemogoče, da bi bili vsi interesi zastopani. Te besede ne pomenijo le, da vprašanje delavskega zastopstva še ni rešeno, ampak vzbujajo misel, da delavstvo sploh ne bo zastopano.

Dokazi se vedno bolj množe, da bo "tajna diplomacija" na konferenci. Ko je senator Lodge ugovarjal Harrisonovemu predlogu, po katerem bi morala biti konferenca javna, tedaj je rekel, da je tak predlog neslučen na pram tujezemskim delegatom.

Oni, ki so postali zelo skeptični napram konferenci, povdarjajo, da je senator Lodge dejal v svojem govoru, v katerem je sprejel imenovanje v konferenčno delegacijo, da je naša mornarica že tako zmanjšana, da je postala nevarna za narodno varnost.

Lodgov glas je pa navadno Hardingov glas in zaradi tega postaja mnenje vsakega dne močnejše, da bi bila "razorožitvena" konferenca sklenjena, da se osnuje "zdržitev narodov," ki naj izvede versailsko tajno mirovno pogodbo.

VODJA NEMŠKIH KLERIKALOV UMORJEN.

Umor so izvršili najbrj pripadniki kajzerizma in junkerstva.

Berlin. — Matija Erzberger, vodja katoliškega centra v Nemčiji je bil umorjen. V družbi svojega prijatelja in državno-zborskega poslanca Dieza je napravil izlet v hribe. Tu je bil napaden od dveh morilcev, ki sta ga ločila od njegovega prijatelja Dieza. Na Erzbergerja je bilo odanih dvanajst strel, ki so ga ubili na mestu. Njegov prijatelj je zadobil le lahke poškodbe.

Odkar se je Erzberger izrekel za nemško republiko, je bil tarča za napade pripadnikov kajzerizma in junkerstva.

Nekdanji kajzerjevi oficirji in junkerji so že parkrat nanj napravili atentat, a vselej je spodletel.

Pripadnikom kajzerizma in junkerstva se zdeha po starih časih, ko so lahko teptali nemško ljudstvo po svoji volji. In te stare čase bi radi zopet vpostavili z umori.

Erzberger ni prva oseba, ki je bila v Nemčiji umorjena po sklenjenem premirju, ako je bila proti povratku kajzerizma in junkerstva. Umorjenih je bilo že več socialistov. To kaznjuje, kakšnih sredstev se poslužuje reakcija, da bi prišla zopet na krmilo.

VRHNE.

Chicago in okolica: torek, jasno in gorko. Južni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 76, najnižja 70.

DEBS MORA ZDAJ ŠE ČAKATI NA RATIFIKACIJO POGODBE.

Washington, D. C. — Predsednik Harding je v soboto informiral poročevalce, da se ne bo bavil z zadevo Debsa in drugih političnih jetnikov toliko časa, dokler ne bo v senatu ratificirana separatna mirovna pogodba z Nemčijo, Avstrijo in Ogrsko. Pogodba je bila zadnji teden podpisana v Berlinu.

ALI SE ZLOMI NAZADNJAŠKA FALANGA?

BESIDE SENATORJA CAPPERJA DAJEJO UPANJE.

Med volilci očitno narašča nezadovoljnost.

Washington, D. C. — Oni, ki upajo, da se zlomi nazadnjaška republikanska falanga v obeh kongresnih zbornicah, ki dela precizno kot stroj, so dobili novo upanje, odkar so intervjuvali senatorja Capperja iz Kansasa na predvečer počitnic za zakonodajce.

Capper hvali Hardingovo taktiko, njega pa še osebno, ali on tudi pravi: "Stranke" niso bile nikdar tako slabo vkoreninjene v ljudstvu kot zdaj, ko ljudstvo postaja vedno bolj nezadovoljno. Ako se ta naraščajoča nezadovoljnost v ljudstvu ne prizna in se ne odpravi z dobrimi postavami, pride do katastrofe v republikanski stranki kot v letu 1912. V omenjenem letu je Payne-Adriehova tarfina predloga povzročila burjo v republikanski stranki, ki je povzročila pravi polom, zdaj pa pomaga do katastrofe Fordneyjeva tarfina predloga. Capper se je zelo delikatno izrazil, kajti dejal je: "Fordneyjev tarif se lahko spremeni iz prehitke v dolg administracije."

Capper ni tisti, ki strmolavi republikansko stranko, ako ni prepričan, da dvigne svoj prestiž. Kljub temu se ne morejo njegove besede drugače tolmačiti kot svarilo administraciji in republikanski stranki, da naj "pazijo na svoje korake."

Interesantno je, če se spomnimo, da je prvo luknjo napravil v republikanski stranki kongresnik Oscar Keller iz Minnesote, ki je pred več kot dvema tednoma rekel: "Če mala klika (Harding, Hoover, Mellon, Penrose, Lodge, Fordney in Longworth), ki je komandirala vladno mašino, zavzame varnostno zaklopko proste diskusije, tedaj se dogodi eksplozija, ki raznese republikansko stranko od Maina do Kalifornije." Keller je nadaljeval in izrekel precej vročo obtožnico proti Hardingovi administraciji "zaradi njenega uboganja Wall Streeta" in je končal, "da je tako zainteresirana v zakonodaji za pet tisoč milijonarjev, da je pozabila na eksistenco 109,995,000 ljudi, ki tvorijo ostalo prebivalstvo."

Ko je Keller napravil to izjavo, se je vrnil vpravkar z obiska svojih volilcev in njegovo bojevito razpoloženje se da tolmačiti na ta način, da je slišal bridke pritožbe od svojih volilcev proti administraciji. Vseh devet republikancev, ki je glasovalo proti davnim predlogi administracije, pride iz srednjega zapada, ki je trdnjava inzurgentstva, kjer se je že razširila nezadovoljnost, o kateri je govoril senator Capper.

Zapadni državi Wisconsin in Severna Dakota sta v rokah nestrankske lige, ki nima prav nobene simpatije do Hardingove politike. Če ostanejo farmarji in delavci še nadalje v slabem gospodarskem položaju in po Hardingovem programu se ne stori nič, da se ta položaj izboljša, tedaj napovedujejo politični preroki, da ves srednji zapad revoltira proti nazadnjaškemu vodstvu republikanske stranke, še predno pridejo volitve v letu 1922. Zna-

POLOM REPUBLIKANSKE STRANKE.

POLITIČARJI GA ŽE NAPOVEDUJEJO.

Do razkola zopet pride kot v letu 1912.

Washington, D. C. — Okoli šest mesecev nove administracije je za nami. In kakšen je danes položaj po tolikem pridiganju, da se vračamo v normalne čase? Danes je nezadovoljnost večja, kot je bila pred šest meseci. Dobri opazovalci položaja pravijo, da je nezadovoljnost zdaj tudi bolj razširjena med vsemi sloji, kot je bila pred šest meseci.

Senator Capper, republikanec iz Kansasa, pravi, da republikanska stranka drvi v ravno tak polom, kakoršnega je doživela v letu 1912. Drugi napredni republikanci pa napovedujejo, da bo polom še veliko hujši, kot je bil v letu 1912. Politično mnenje ljudstva se spreminja hitro, pravi napredni elementi v republikanski stranki. Ljudstvo je veliko pričakovalo od republikanske stranke, a dobilo je pa tole:

1. V imenu oživljenja industrije in trgovine se pripravlja pošiljo pol milijarde dolarjev za železniške družbe, dasiravno je ljudstvo izgubilo zaupanje v sedanje uprave železnice.

2. Tarfina predloga je taka, da olajša življensko butaro bogatim, obteži jo pa siromakom.

3. Izravnavna dolga, ki ga dolgujejo tujezemski države Zdrženim državam, se je vzela iz rok zastopnikov, izvoljenih od ljudstva, in se poveri zakladniškemu tajniku.

4. Vojaki ne dobe nagrade, dasiravno so jim v vojnem času, ko je bilo treba iti na fronto, delali najrazličnejše obljube. Zdaj pravijo, da so bili stroški vojne preveliki in za to se ne more dovoliti vojakom podpora.

5. Blizu šest milijonov brezposelnih delavcev išče zastoj delo in hodi po ulicah in nič se ne podvzame, da se oživi industrija ali da se zniža število brezposelnih delavcev.

6. Na stotine farmarjev prihaja na boben, toda pomoči ni zanje druge kot samo v besedah.

7. Bombažna industrija skoraj umira in nič se ne podvzame, da se položaj izboljša.

8. Razkrit je ogromen vojni graft in nič se ne podvzame proti graftarjem.

9. Skoraj v vsakem večjem mestu imajo stanovanjsko mikserijo in nič se ne podvzame, da se odpravi.

10. Štiri in trideset mesecev je minilo, odkar je bilo podpisano premirje, politični kazneni so pa še v kaznilnicah, dasiravno prihajajo od vseh strani protesti in administracija prihaja z obljubami.

11. Tajne organizacije in organizacije, ki se proglašajo za patriotične, terorizirajo državljane, in nič se ne podvzame, da se tako protipostavno početje odpravi in zatre.

12. Govori se veliko o razorožitvi, toda sprejet je bil največji oborožitveni program v zgodovini naroda.

13. Imperijalizem narašča, diktirani akusa v glavnem mestu, toda odpora proti njemu ni.

Ty so stvari, o katerih pravijo napredni elementi v republikanski stranki, da povzročijo tako velik vihar v stranki, da pride zopet do poloma.

no je, da so že razpravljali Nestrankska liga, delavska farmarska stranka, komite osemindesetih in socialisti, da združijo svoje moči pri predsedniških in kongresnih volitvah, da vržejo reakcijo. Intervju s Capperjem in Kellerjem pa pokazuje jasno kot beli dan, da se pri prihodnjih volitvah potom dogovorov združijo vsi napredni elementi, da premagajo reakcijo.

RUDARJI NE BODO DELALI, DOKLER BO HOWAT V JEČI.

Topeka, Kans. — William Howe, tajnik Ameriške delavske federacije v Kansasu, pravi, da organizirani rudarji ne bodo kopali po osmem septembru premoaga, dokler bodo imeli Howata, predsednika 14. distrikta rudarske organizacije v zaporu.

KOMU SLUŽI ZVEZNI BANČNI SISTEM?

ALI SLUŽI FARMARSKIM, TRGOVSKIM IN DELAVSKIM INTERESOM?

J. S. Wanamaker, predsednik Ameriškega bombažnega društva, pravi, da ne.

Washington, D. C. — J. S. Wanamaker, predsednik Ameriškega bombažnega društva, je priporočil pred skupno kongresno preiskovalno komisijo v farmarskih zadevah, da se kontrola nad zveznim rezervnim bančnim sistemom odvzame popolnoma izpod vpliva Wall Streeta in izroči pod kontrolo uprave, ki naj bo sestavljena iz zastopnikov farmarjev, trgovcev in delavcev. Po njegovem mnenju se zdaj zvezni rezervni bančni sistem nahaja popolnoma pod vplivom bankirjev in finančnih interesov.

Wanamaker je izjavil, da je upravitelj Harding spremenil zvezni rezervni bančni sistem, ki je imel služiti trgovini in poljedelstvu, v orodje finančne "finančne tiranije." Trdil je, da "manipulacija s sistemom in napačno upravljanje o njegovih dolžnostih," kot ga je imel upravitelj Harding, povzročila bankrotiranje na debelo med bombažnimi plantažniki na jugu.

"Sistem deflatacije (razvržnostvovanja), ki je prišel lani, je bil dobro preudarjen, sirov in neopravičljiv," je rekel Wanamaker. Temu je dodal, da znaša izguba v trgovini in poljedelstvu pet in dvajset milijard dolarjev. Zvezni rezervni odbor je tudi odgovoren, da je padla vrednost obvezne svobode.

"Meni in mnogim drugim mislečim ljudem se je videlo, da zvezni rezervni odbor zvesto služi interesom Wall Streeta pri stiskanju vrednosti obvezne svobode, ker so na ta način postale nerahne za diskontiranje, izvzemši, če je hotel dolžnik izgubiti veliko," je povdarjal Wanamaker.

Bombažni nasadnik je zahteval, da se mora odbor demokratizirati in povečati, da bo sestavljen iz dvanajst članov. Vse sedanje osebe se pa mora odpustiti. Povdarjal je, da taki ljudje ne smejo biti v odboru, ki gledajo na položaj le z vidika bankirja. Mesto njih naj se izvolijo trgovci in farmarji. Pokazal je, da v upravi angleške banke ni nobenega bankirja, med tem, ko so v zveznem rezervnem odboru sami bankirji.

"Kvečjem dva ali trije člani naj bodo bankirji," je rekel Wanamaker. "Poljedelstvo ni zdaj zastopano v tem odboru, sploh ni nobenega v tem tribunalu, ki simpatizira s farmarji ali delavci, ki obdelujejo zemljo."

"Takoj je treba spremeniti taktiko jemanja gotovine iz prometa in kredita. Površna produkcija poljskega pridelka in razširjenje trgovine zahtevata sorazmerno pomožitev gotovine v prometu in razširjenje kredita. Mesto da je zvezni rezervni odbor zaveznik Wall Streeta, naj dela za splošno dobro."

Zvezni rezervni bančni sistem bi moral biti velik finančni sluga ljudstva, toda sedanji upravitelji so napravili iz ljudstva te države brezmočne služabnike sistema," je zaključil Wanamaker. "Strinjam se s John Stetkom Williamsom, prejšnjim zakladniškim kontrolorjem, da je zvezni rezervni odbor s namenoma začetno deflatacijo na debelo izvršil monumentalno budodetstvo."

BOJ RUDARJEV V KANSASU SE NADALJUJE.

HOWAT SE NE BRIGA ZA GOVORANČENJE EKSEKUTIVE RUDARSKE ORGANIZACIJE.

Gompers je na strani kansaskih rudarjev.

Pittsburgh, Kans. (Izvirno poročilo). — Očividno je, da se eksekutiva rudarske organizacije boji delegacije kansaskih okrajnih organizacij na budoči rudarski konvenciji in zaradi tega bo skušala z izključitvijo 14. distrikne organizacije oropati kansasko rudarje do zastopstva na rudarski konvenciji. Če mislijo voditelji v Indianapolisu, da bo to zelo lahka reč, se zelo motijo. Ta zagrožena izključitev, če se res izvrši, postane lahko tako silno učinkovita, da podere sedanjo eksekutivo rudarske organizacije.

Howat, predsednik 14. okraja rudarske organizacije, je izjavil, da nikdar ne položi poročila, da ne bo v bodočnosti skliceval stavk, da mu ne bo treba 8. septembra iti v zapor v okraju Cherokee, ravno tako ne bo odredil, da se vrnejo rudarji na delo v rudnike Dean in Reliance kompanije, ki jih obratuje s parnimi lopatami, na podlagi diktiranih pogojev eksekutivne rudarske organizacije.

Dalje je izjavil, da je prejel od Samuel Gompersa, predsednika Ameriške delavske federacije, zagotovilo, da bo podpiral tukajšnje rudarsko distriktno organizacijo, dokler ne bo boj izvoljen proti industrijalnemu sodišču.

"Položaj je nespremenjen," pravi Howat. "Dovolil bi le tedaj, da se rudarji vrnejo na delo v rudnike Dean in Reliance kompanije, če se priznajo razmere, ki so bile veljavne v preteklosti. To je moje mnenje, ki ostane nespremenjeno, ne glede na to, kakšno bodo posledice."

"Od začetka je bilo moje mnenje, da ne pošljem teh rudarjev na delo. Izjema je le tedaj, če se vpostavijo prejšnje razmere in navade. Tako je moje mnenje tudi zdaj. Nikdar se ne bom strinjal, da se premogovniškim podjetnikom ali naši eksekutivi dovolj, da se vzamejo rudniški delavcem v tem distriktu razmere in pogoji, ki so jih priporočili v večletnem boju in z žrtvami."

Ko so ga vprašali, če misli, da bo eksekutiva suspendirala 14. okraj, je Howat odgovoril: "Tega ne morem povedati. Mogoče suspendirajo distrikt iz organizacije, mene mogoče spode iz urada, toda taka akcija od strani eksekutiv ne bo spremenila mojega mnenja glede tega spora."

"Kakor sem že večkrat rekel, ne bom odredil rudarjev, da se vrnejo v rudnike Dean in Reliance kompanije, izjemo tvorijo le stari pogoji. Mi ne zahtevamo ničesar od podjetnikov, pa tudi ne bomo dali ničesar proč, kar gre našemu članstvu."

Vprašani so ga, kaj se izvrši, če bo distrikt suspendiran in Howat je odgovoril: "Nadaljevali bomo ravno tako z bojem. Podali se ne bomo premogovniškim podjetnikom ali pa industrijalnemu sodišču ali komu drugemu."

Povedal je, da kasneje skliče sejo eksekutivnega odbora, ki odloči, če odobrava njegovo akcijo zaradi Dean in Reliance kompanije. Na to je nadaljeval:

"W. E. Freeman, predsednik Ameriške delavske federacije v Kansasu, je obiskal Samuel Gompersa, predsednika Ameriške delavske federacije v Washingtonu, ki mu je dejal, da prav rad da vso pomoč, ki jo more dati Ameriška delavska federacija v boju proti industrijalnemu sodišču."

"Rekel je, da Gompers popolnoma soglaša z našo taktiko, da se ne položi poročila z obljubo, da se ne odredi nobena stavka, več v interesu rudarjev tega distrikta, da pridejo do svojih pravi-

V AMERIKI SE GRADI VEČ GARAŽ ZA AVTOMOBILE KOT HIŠ ZA LJUDI.

Washington, D. C. — Tajnik za delo Davis javlja, da je bilo v minulim letu v 196. ameriških mestih, ki imajo več ko 34 milijonov prebivalcev, zgrajenih 68,637 stanovanjskih hiš, medtem ko je bilo istočasno zgrajenih 93,121 garaž za avtomobile. "Zdi se, da se bolj brigamo za domove avtomobilov kot nas samih," pravi Davis. Kdo pa so tisti, ki "se brigamo"?

KDO BO JUGOSLOVANSKI KRALJ?

Aleksander bo in ne bo imel prestola; njegov brat Jure zahteva krono.

JEZA V BELGRADU, KER SE HRVATJE NISO UDELEŽILI CEREMONIJ PETROVEGA POGREBA.

Pariz, 28. avg. — Iz Zagreba je prišla vest, da je prine Jure, bivši srbski kronprinč, ki se je leta 1909. odpovedal pravici do prestola, ko je bil obtožen, da je ubil svojega slugo, večer obvestil ministrskega predsednika Pašića, da preklicuje svojo odpoved in da je kandidat za prestol, ako se njegov brat Aleksander umakne. Obenem se poroča, da Stefan Radić, vodja seljaške stranke (republikane) in Hrvaškem, podpira Juretovo kandidacijo.

Iz Belgrada javljajo, da so uradni krogi v jugoslovanski prestolnici zelo vznemirjeni, ker mesto Zagreb ni poslal oficijalnega zastopnika k pogrebu kralja Petra. Vseučiliščni profesor Sergić v Zagrebu je izjavil v obširnem svetu, da Peter ni bil nikoli hrvatski kralj in zato ni treba, da bi Hrvatje žalovali za njim. V Belgradu zdaj groze, da bo zagrebški obširni svet razpuščen.

Druga poročila govore o veliki nezadovoljnosti v Sloveniji in na Hrvaškem. Dr. Anton Korošec, vodja slovenskih klerikalov, je protestiral, ko je ustavodajna skupščina sklenila zadnji teden, da se ranjekomu Petru podeli naslov "veliki osvoboditelj Srbov, Hrvatov in Slovencev" in da se mu postavi spomenik.

O Aleksandrovi boleznii še vedno krožijo raznovrstne govorice. Nekateri pravijo, da je regent v zelo slabem položaju in da je njegov telesni sistem preslabil, da bi preстал operacijo drugi pa govorijo, da je regentova bolezen le pretveza in da se je nalašč naredil bolnega, samo da se odtegne prestolu, ker se boji atentata, ako se vrne kot kralj v Belgrad.

Rim, 28. avg. — Italijanski listi poročajo, da se je oglašil nov kandidat za jugoslovanski prestol. Mož pravi, da se piše princ Nikolaj Nemanjić Paleologovič in da je direktni potomce srednjeveškega srbskega carja Dušana Nemanje. "Princ" je pisal več jugoslovanskim voditeljem, da naj podpirajo njegovo zahtevo. Poslal je tudi "dokaze", da je on pravi naslednik velikega Dušana.

BANDITJE SO UBILI POŠTARJA IN NJEGOVO ŽENO.

Nogales, Ariz. — Sedem banditov je ubilo poštarja in njegovo ženo v Rubyju, ki se nahaja pet in trideset milj od tuka. Poštarska svakinja je zadobila težke poškodbe. Poštar je imel tudi trgovino. O banditih sodijo, da so Mehikanci.

vie. On se z nami strinja, če se položi tako poročila, da smo se podvrgli industrijalnemu sodišču in organizaciji premogovniških podjetnikov.

"Gompers je rekel, da obenduje kansasko rudarje v njihovem velikem boju proti industrijalnemu sodišču. Rekel je, da je z nami z vsemi močmi, s katerimi on razpolaga."

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.55 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vsa, kar ima stik s Metom:

"PROSVETA"

2857-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v oklepaju n. pr. (Aug. 31-21) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

MESARSKI TRUTJAN KLIČE VLADO NA POMOČ.

Novozelandska vlada je dala jasno razumeti, da ne bo dovolila, da mesarski trustovci izkoriščajo s svojimi protiljudskimi metodami v Novi Zelandiji. Ravno tako jasno je povedala, da ne dovoli uničiti neodvisne mesarske obrti po trustovcih. Vse to ni nič izdalo. Armourjeva kompanija je kljub temu vprašala, da se ji dovoli izvoziti tri sto tisoč zaklanih in zmrznjenih ovac in drugih živinčet na Angleško. Novozelandska vlada je njeno zahtevo vljudno in odločno odklonila. Armourjeva kompanija se je na to pritožila pri državnem departmentu, da tako doseže svoj cilj. Novozelandska vlada je odgovorila, da je obvestila ameriško mesarsko tvrdko pravočasno, da postave ne dovolijo izvoza na Angleško in da je precej vplivalo na njen odlok poročilo o preiskavi ameriške mesne industrije, ki je odkrila sorodstvo Armourjeve tvrdke z mesarskim trustom.

Mesarski trustovci so se že večkrat v Washingtonu za pomoč, da jim močna roka pomaga pri napadu na farmarje. Za pomoč so se obrnili tudi v zadnji vojni, ko so skušali uvažati meso skozi blokado v Nemčijo. Ali meso je bilo zaplenjeno in o njem je imelo odločiti sodišče na Angleškem, ki je sodilo o takih zaplenbah. Končno se je izvršila poravnava, za kar se ima tvrdka zahvaliti državnemu departmentu. Hoover je tudi pomagal že ob času Wilsonove administracije mesarskim baronom iz zadrege.

Zdaj pa ne pojde stvar tako lahko, kot si jo predložuje mesarski kralji. Res se je državni departament v zadevi mesarjev obrnil na britsko vlado, ali malo je upanja, da se zadeva ugodno reši za mesarje. Lloyd George, britski ministrski predsednik ima precej izkušenj z avstralskimi ministrskimi predsedniki, ki ne dovolijo, da se kdo zunaj Avstralije vtika v njih zadeve.

Armourjeva tvrdka lahko doseže s pomočjo Hooverja, da londonski bankirji še bolj na glas povejo, da so bojkotirali Novo Zelandijo, kot so to storili dozdej, koristi od take glasne napovedi pa ne bodo imeli. Kajti novozelandska vlada si zna pomagati tudi iz take zadrge, kar je že večkrat pokazala.

KITAJSKI ZID OKOLI KRALJEVINE NAJDAJŠEGA IMENA.

Skoraj vsaki teden sporoči brzojav, da je zopet prepovedano razširjati nekaj listov iz drugih držav v Jugoslaviji. Ne prepovedujejo pa samo slovenskih in hrvatskih listov, ki so tiskani v tujemstvu, ampak jeza cenzorja se razliva na vse liste, ne glede na to v katerem jeziku so tiskani, ki se ne strinjajo z vsem, kar belgrajske cencarske družine smatrajo za osrečenje jugoslovanskega ljudstva.

Iz precej zanesljivega vira v Ljubljani je došla vest, da slovenske liste, ki pridejo iz Amerike, kar sežgo na pošti v Ljubljani. Taki avtodafeji se menda zažigajo vsaki dan, ker upajo v cencarji v Belgradu, Majcenji pa v Ljubljani, da pride jugoslovansko ljudstvo prehitro do spoznanja, da se boljše živi, če ima država republikansko formo vlade.

S prepovedjo za uvoz časopisja žele belgrajski cencarji ustvariti nekakšen umeten kitajski list okoli kraljevine najdaljšega imena. Razlika je le ta, da so belgrajski cencarji bolj neumni, kot so bili kitajski vladarji, ki so dali zgraditi zid okoli Kitaja. Kitajski vladarji so dali zgraditi zid okoli Kitaja, da je nemogoče iz Kitaja uhajati z dobrimi iznajdbami, ki svetu zunaj Kitaja niso bile poznane. Belgrajski cencarji pa obdajajo kraljevino najdaljšega imena z umetnim kitajskim zidom, da vanjo ne pride nobena pametna misel in da jugoslovansko ljudstvo ne izve resnice, kako žive druga ljudstva.

Ali bi ne bilo umestno, da belgrajski cencarji odrede, da vsak stanovnik v kraljevini dolgega imena nosi kito, da bi vsak tujec spoznal, ki pride vanjo, da je v deželi, ki je pričela posnemati starokitajske šege in navade?

"Obznanisti" so zdaj na krmilu v Jugoslaviji, kakor so bili nekoč "ukazisti" v carski Rusiji. In posledica tega je umetni kitajski zid okoli Jugoslavije.

Kdor hitro da, dvakrat da!

Ekskutiva Jugoslovanske socialistične zveze je na svoji sednici dne 12. avgusta t. l. sprejela apel za zbiranje fonda v pomoč ruskega delavstva, ki je izpostavljeno lakoti in umiranju. Ta apel, ki je bil že razposlan na vsa naprednejša slov. in hrvaška podporni društva v Ameriki, se glasi:

Rusko ljudstvo je izpostavljeno lakoti, bolezni in umiranju.

Velika suša v raznih krajih Velike Rusije je uničila skoraj vse poljske pridelke. Živila so pošla in umiranje, ki je posledica lakote, postaja neizogibno. Lakota spremlja namreč kuga, ki se razširja s strahovito naglico kot požar, kajti slabo prehranjeno ljudstvo ni sposobno, da se ji upre, in če ne bo hitro pomoči, bodo znašale žrtve na milijone.

Na tisoče je že mrtvih in na tisoče jih umira vsak dan. Edina pomoč, ki bi odvrnila v času modernega sveta najdalekosejšje izgnane življenja, je zadostna množina hrane, zdravil in obleke, ki jo je treba takoj odpraviti na mesto.

Vse večje svetovne pomožne organizacije ali reliefi, in skoraj vse kapitalistične vlade — včetrvali ameriško — nudijo v tej krizi svojo pomoč. Nedvomno je, da se bodo dovolile iz državnih zakladnic in ta namen velike svote, da se od pomore okrajem, ki so najbolj prizadeti.

Delavstvo vsakega sveta mora dati k temu delu svojo pomoč. Ne potom svojih vlad, katerih stališča z ozirom na gospodarsko blokado in podpiranjem vsakega protirevolucionarnega gibanja, kakor odklanjanja priznanja sovjetske vlade in trgovskih vez, so delno odgovorne za strašne razmere, ki so nastale in ki jih hočejo sedaj omiliti — temveč potom svojih lastnih delavskih organizacij.

Delavstvo vsakega sveta mora pomagati svojim ruskim bratom direktno kot delavci. Ta velika nesreča, ki je zadela v boju, se nahajajoče ruske delavce, mora biti sredstvo za pojačanje solidarnosti in bratstva mednarodnega delavstva potom takojšnje in izdatne podpore, ki jo je delavstvo vsakega sveta v stanju dati.

Ekskutiva Jugoslovanske socialistične zveze apelira na vse članke in somišljenike J. S. Z., kakor tudi na vse zavedne članke naprednih podpornih organizacij v Ameriki, da prispevajo po svoji najboljši moči v sklad za odpravo delavstvu Rusije. Niti en trenutek se ne sme zamuditi!

J. S. Z. bo odpravila ves v ta namen zbrani fond, kakor bo prihajal, newyorški socialistični centrali, ki bo oskrbela, da se za zbrani denar nakupi potrebnih živil, zdravil in obleke ter odpošlje v sovjetsko Rusijo.

Vsi tozadevni prispevki in prispevatelji bodo objavljeni v "Prosveti" in na željo tudi v "Prosveti."

Kdor hitro da, dvakrat da! Izvolite si takoj odbor, ki bo skrbel, da se zbira ta podpora v največji meri, ki je mogoča.

Na pomoč torej, da se ustavi grozni požar lakote in kuge med našimi brati delavci v Rusiji!

S socialističnim delavskim pozdravom,

Ekskutiva J. S. Z.

P. S. — Vse tozadevne prispevke je nasloviti direktno na sledeči naslov: Frank Petrich, 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

Vsi prispevki in imena darovateljev bodo objavljena v Prosveti in v Prosveti, listom pa, ki objavijo ta apel in pomagajo pri agitaciji za zbiranje tega fonda, bo dostavljen končni račun fonda.

KDO HITRO DA, DVAKRAT DA!
Frank Petrich.

NAJVEČJO GORAŽO NA SVETU ZGRADI V CHICAGU.

Chicago, Ill. — Tukaj zgrade največjo goražo, kar jih je zdaj na svetu. Goraža bo imela deset nadstropij in njen temelj bo tako močan, da ji lahko dodajo še deset nadstropij. Stala bo seveda v notranjem mestu.

H. D. Jackson, predsednik Interstate Garage korporacije, izjavlja, da take velike goraže zgrade tudi v drugih velikih mestih.

DORISI.

Garfield, Ill. — Vsak človek se veseli življenja, naj bo zdrav ali bolan, tako sem se veselil tudi jaz, ko sem zapustil dne 20. avg. bolnišnico. — Lepo se zahvalim vsem rojakom, ki ste me obiskovali v bolnišnici med mojo boleznijo. — Thomas Volk.

Kesvin, Minn. — Dokler je bilo dosti cvetov v žepu, je bilo vse dobro, imeli so me povsod radi; ko pa je isti zmanjkal so pa rekli: Plačaj, kar si dolžan. Človek res ne ve, kaj bi počel, kar bi delal, ko zaleti kaj tacega. Zadnji evenk je bilo treba oddati v štacuni in odhajati brez vsega domov.

Dela se pri nas po 12 dni v mesecu, toda niti tega ni vsaki mesec. To je toliko, da je ravno za makarone. — Josip Ankič.

Farrell, Pa. — Še nikakega naročila nismo dobili iz Wall Str., tako da se ni nič ne ve, kdaj bo parna piščal zopet klicala na delo. Tovarne večinoma vse stoje. Bliza se nam mrzla zima in vprašujemo se, kako jo bomo prestali v tej veliki draginji brez vsakega zaščitke. To se nam obeta lepo življenje! Človek se v današnjih razmerah nehoče vprašuje, zakaj je danes tako in ako pomisli na pravo, ki danes vlada, mu pride skoraj slabo. Zvečer bi se s samimi peklencakom, če bi pomagal predrugačiti ta sistem. Ali je res usojeno, da moramo živeti v tem suženstvu skozi celo svoje življenje? Delavstvo sicer napreduje, toda vse to gre jako počasi. Naprednost se pač ne kupi za par grošev, kakor škaltjo cigarete.

Kdaj bo boljše? Kadar si bo ljudstvo v resnici potom svojih kandidatov samo ustvarjalo zakon in jih bo samo tolmáčilo; ter oni, ki služijo interesom tlačiteljev vrglo na cesto, kakor sedaj oni delajo z ljudstvom.

Delavci, ki dobiva plačo, od katere se ne more živeti in ne dobi zboljšanja, mora zastavkati. Bogate kompanije nastavijo nekaj dobro plačanih črnih kozakov, ki v imenu zakona delajo z ljudmi, kar hočejo. To se je pokazalo leta 1919 v Farrelu, ko so s strojnimi streljali na mirno ljudstvo in je bilo pri tem 5 človeških žrtev.

Ko pridejo v nevarnost veliki interesi, kakor je bilo to med vojno, koga so klicali? Delavce; on naj se muči, on naj pretaka kri in naj se žrtvuje in umre za domovino, da bo oteta. Res žrtvovali so se delavci in zmagali, toda za koga so zmagali. Zmagali so za svoje nasprotnike in s tem bili premagani sami. Mnogo jih je ostalo v daljni Franciji, še več pa se jih je vrnilo pohabljenih. Sedaj vozijo kosti v krstah preko oceana, kar jim tudi služi v gotove politične namene, tako da niti strohnenim kostem trpinov ne dajo miru.

Ko bo prišlo ljudstvo do izobrazbe in se bo odstranilo zagrnjalo, ki zakriva ljudem resnico, tedaj bo odpadel današnji sistem. delajmo za izobrazbo. Začnimo pri sebi in pri najbližnjih in če bo vsak pričel svojo dolžnost, amemo pričakovati boljše bodočnost. Naročajte se na Prosveto, edini dnevnik za nas slovenske delavce. Pozdrav vsem naročnikom — Jakob Jert.

Viriden, Ill. — Naš lokalni list "Recorder" je pred par dnevi poročal, da viridenški premogorovi povprečno več obratujejo, kakor pa drugi v državi Illinois. Z ozirom na to poročilo moram priznati, da so tu delavske razmere ugodne ali vsaj zadovoljive. Če upoštevamo gotovo stran socialističnega problema imamo res povod do popolne zadovoljnosti. Ni nam več dovoljeno ropati zemljo za kladov iz njenega osrčja. Zadovoljen sem, da zamoremo s pomočjo masinerije v enem dnevu spraviti na površje toliko premoga, da zadostuje za celi teden. Kaj ni to v resnici velikanski socialni napredek. Človeštvo je lahko ponosno nanj.

V drugih ozirih pa nismo v zadnjih letih prav nič napredovali, temveč celo nazadovali. Cimolji napredujemo v prvem oziru, bolj se pojavlja vprašanje delavčeve eksistence. Pred tremi leti so na vseb vogalih kričali agentje: — "Delajte in producirajte, vsega nam manjka". Danes bi morali oni agentje nastopiti, da živimo, da se spraznijo shrambe in zopet

nastopi prosperiteta. To se ne bo zgodilo.

Nadejamo se, da ameriško delavstvo ne bo vedno nemo za svoj korist in nastopil bo pravi delavski dan, ne kakoršnjega obhajamo te dni.

Dne 20. avg. je umrl brata Vincence Pikelj sinček Stanislav, v starosti 3 let in 4 mesecev. Pokopali so ga na Viriden Cemetery v nedeljo popoldan. Pogreba se je udeležilo veliko številno Slovencev iz Viridena in Girarda. Darovanih je bilo tudi več vencev in cvetlice v znak sožalja. Radi izgoze priljubljenega sina izrekam družini Pikelj moje sožalje. — Poročeval.

Issaquah, Wash. — Pozor rojaki: — Tu v Washingtonu smo premogarji na stavki že od 15. marca in še nič ne kaže, da bi prišlo do sporazuma s družbami, katere dovažajo od vseh strani same neukučene stavkokaze mladoletne dečke in sive starčke, s katerimi pa mislimo, da ne bodo mnogo opravili. Kar nas je izpuščeni delavcev stojimo v naših vrstah trdno in tudi bomo za naprej do zmage. Rojaki, držite se proč od Washingtona in povejte tudi delavcem drugim narodov, da ne bodo zapeljani, ker družbe imajo svoje agente po celi Ameriki.

Dne 1. septembra bodo vrženi vsi stavkajoči iz kompanijskih stanovanj. Bratje U. M. W. of A., strnimo se skupaj. Uskokov ne sme biti med nami, ker borimo se zase in za naše otroke. Trd bo boj, ali zmagati moramo.

Pozdrav vsem zavednim rojakom. — Valentin Gudel.

Akron, O. — Nikakor se ne morem pohvaliti radi dela. Še vedno se sprehajajo brezposelnosti od tovarne do tovarne. Tudi nam, ki delamo ni dobro. Tu se nič ne gleda koliko ur delamo, temveč gre vse, kakor mogote zahtevajo. Če ni komu po volji tedaj mu le kmalu pokaže predelavce, kod je najkrajša pot iz tovarne. Svetujem rojakom, naj nikar ne hodijo sem za delom.

Slabi so časi, toda na društvenem polju vseeno dobro napredujemo. Pri društvu "Dolenje" št. 170, pri katerem je cela slova, naselbina se prav dobro razumejo in živimo v prijaznih odnosih. Seveda je med dobro plačeno navadno tudi ljudika vmes in med dobrim blagom tudi slabo blago.

V bližnji naselbini Barbertonu so lahko ponosni na dobro mladinsko godbo, ki je pod nadzorstvom g. Bombacha. Čestitam mu in želim še večjega uspeha. Z bratskim pozdravom — Frank Kodr.

Hermis, Pa. — V listu "Westmoreland Journal" sem čital zelo pretirane novice o neizgodi, ki se je pripetila dne 17. avgusta v rovu Ocean premogovne kompanije. Opisati hočem, kako je prišlo do nesreče, da bodo rojaki videli, kako znajo izkoriščevalci zakrivati nemarnost v svojih podjetjih in vso krivdo v slučaju neizgode obestiti na revnega trpina. "Westmoreland Journal" trdi, da sta ponesrečenca šla iz rova po neki stari progi, ki je bila nevarna.

Ko sta šla z nami Avgusta Steban in Anton Marko z upanjem, da se vrneta nazaj, ju je ta dan doletela nesreča in nista se vrnila več. Ker jih ni bilo do pol šestih domov, je pričelo ženo Stebana skrbeti in povpraševala je okoli radi njih. Čudno se mi je zdelo in šel sem takoj proti rovu. Povedal sem pomožnemu predelavcu, da omenjenih še vedno ni nazaj, da naj gre pogledati, kaj je z njimi. Zagodrnjal je, da bosta že prišla in mogoče opravljata kako posebno delo. Težko sem ga pregovoril, zatrjeval je, da sta vedno prišla pravi čas domov, toda rekel je, da se mora prej najesti, potem bo šel k pogledati. Dolgo sem ga čakal pri rovu in končno je vendar prišel. Pripravil je počasi svetilko, nato sva pa odrinila. Proti prostoru je vozil počasi, nič se mu ni mudilo, tako da bi gotovo podlegla ranam, če bi bila še med živimi.

Nenadoma sva zapazila, da je prostor zalomljen. Pričela sva klicati in premetavati spino, toda glasu ni bilo nobenega. Gledala sva po obliki, katere tudi nista mogla najti; orodje je bilo vse pospravljeno. To je bila nam uganka. Z upanjem, da sta doma, sva se zopet odpravila v tuda, čakali so že drugi pri rovu.

Nenadoma sva zapazila, da je prostor zalomljen. Pričela sva klicati in premetavati spino, toda glasu ni bilo nobenega. Gledala sva po obliki, katere tudi nista mogla najti; orodje je bilo vse pospravljeno. To je bila nam uganka. Z upanjem, da sta doma, sva se zopet odpravila v tuda, čakali so že drugi pri rovu.

in sprasovali po njih. Pom. predelavce je šel pogledati, če so svetilke po redu in spoznal je, da onih dveh manjka.

Mislil je, da morata biti zasuta, sem mu ukazal, naj gre po predelavce, meni pa je veli, naj grem po ljudi, da pomagajo pri delu. Ko sem se vrnil s ljudmi, je stalo na mestu že vse polno ljudstva in tudi predelavce, kateri ni pustil, da bi šlo zadostno rešilec na mesto nesreče. Štirje smo dobili svetilke; drugim pa, ki so tudi hoteli iti pomagati, jih ni hoteli dati; z ingovorom, da ni potrebuje toliko ljudi. Nič se ni zmenil, ko sem zahteval, naj da še več ljudi, da smo premalo samo štirje in je zapovedal policaju, naj drži ljudi proč od rova. Prej pa je ukazal pomožnemu predelavcu, naj gre pogledati k zračnemu rovu, če sta mogoče tam. S težavo je pomožni predelavec odprl vrata in vzkliknil, da morata biti tam, ker vidi culi co z obedom. Smrad je prihajal ven in tekli smo po stopnjicah, kjer smo jih našli mrtva. Steban je ležal na prvih stopnicah na glavi, Marko pa je bil na tretji stopnici sedeč. Bila sta oba že trda. Kakor smo videli, moralo v rovu nekaj tleti iz česar se je napravil slab zrak, da sta se zadušila. Ako bi se bila dala vrata pri zračnem rovu lažje odpreti, bi se bila gotovo rešila, toda vrata se težko odprejo, da se mora še zdrav in močan človek pri tem mučiti. Videlo se je, da je bil Steban že pri vratih in ker jih od oslabelosti ni mogel odpreti in je bil od slabega zraka omamljen, je padel naprej na glavo in tako obstal. Murko je že na tretji stopnici obsedel mrtve. Da sta našla smrt v zračnem rovu, je krivda trmoglavega predelavca, ker ne pusti, da bi se delavci peljali ven, da morajo iti po stopnicah, dasiravno nikdo ne ve, če je varna pot ali ne. Kjer ljudje izhajajo, bi moralo biti varno, ako bi se primerilo, da bi se v rovu, kjer se vozijo ljudje kaj potrl, bi morali vsi ljudje po tej poti domov in vsi bi našli smrt.

Kaj briga predelavce, če enega rudarja ubije, saj je dosti drugih. Samo, da se spravi premog na površje in se s tem ustrezne kompaniji. Redkokdaj pride on po prostorih ali še manj po potih, koder hodijo ljudje ven, da bi ogledal, ali je varno ali ne. On samo stiče po vozovih, če mu ni kdo nametel kamenja in gleda, koliko se je spravilo premoga na dan. Sploh kjer ga ni treba, je povsod ta človek, le kjer bi bilo treba, da je navzoč, tam ga ni.

Pogreb pokojnikov se je vrnil dne 20. avgusta po civilnem obredu. Udeležilo se je članstvo društva "Prostomisleci" št. 87 SNPJ in društva "Trdnjava" št. 80 SSPZ v velikem številu. Takaka pogreba še ni videla nasa naselbina. Bilo je kakih 60 avtomobilov za pogrebom. Darovanih je bilo 8 vencev. Zahvaljujem se društvu v Buena Vista za krane vence in za udeležbo pri pogrebu. Hvala sodruginjam za sveče vence, ki ste jih tako skrbno izdelale, prijateljem iz Library, za udeležbo, Martinu Osolinu in Johnu Komacu, ki sta se zavzela in nabrala med rojaki \$54 za podaritev žalostni vdovi Antoniji Steban, da ji vsaj nekoliko olajša žalost.

Pokojna sta pripadala oba k društvu "Prostomisleci." Steban je bil doma iz Zagorja pri Savi in zapuščal ženo, pet nedoročanih otrok in enega brata v Ameriki, v stari domovini pa mater, dva brata in dve sestri. Star je bil šele 34 let. Murko nima nikakih sorodnikov v Ameriki a kakor se sliši, v stari domovini mater, dve sestri in enega brata. Bil je star kakih 32 let in doma iz Ptuj na Štajerskem.

Lepa hvala vsemu slova občinstvu za ogromno udeležbo, vidva pa spita mirno v ameriški zemlji. Žalujejo ostali: Antonija Steban, soproga, Rudolf, Stefamija, August, John in Rosy, otroci. — John Steban, brat.

Pokojna sta pripadala oba k društvu "Prostomisleci." Steban je bil doma iz Zagorja pri Savi in zapuščal ženo, pet nedoročanih otrok in enega brata v Ameriki, v stari domovini pa mater, dva brata in dve sestri. Star je bil šele 34 let. Murko nima nikakih sorodnikov v Ameriki a kakor se sliši, v stari domovini mater, dve sestri in enega brata. Bil je star kakih 32 let in doma iz Ptuj na Štajerskem.

Lepa hvala vsemu slova občinstvu za ogromno udeležbo, vidva pa spita mirno v ameriški zemlji. Žalujejo ostali: Antonija Steban, soproga, Rudolf, Stefamija, August, John in Rosy, otroci. — John Steban, brat.

RUSIJA JE ZAHVALJALA KOŽUVINO ZA PISALNE STROJE.
Hartford, Conn. — Uradnik neke tukajšnje kompanije izjavlja, da je Rusija plačala naročene pisalne stroje za dragoceno kožuvino. Kompanija je kožuvino prodala v Argentini in drugih južnoameriških republikah.

